

Григорій Аркушин

ПРО ПІДЛЯСЬКЕ СЕРЕДОПІСТЯ ТА ДЕЯКІ ІНШІ РЕГІОНАЛЬНІ СВЯТКУВАННЯ

У статті подані відомості про регіональне святкування деяких дат православного календаря, що характерне для окремого регіону або навіть одного населеного пункту (*Зеленіц'* на Берестейщині та Підляшші, *Крук* на Холмщині, *Колодка* на Волині, *Жижок* та *Жижчіха* у населених пунктах Любешівського району Волинської області, *Града* у с. Положево Любомльського району та ін.). До кожного такого святкування існує низка заборон: на *Града* не працюють у городі, щоб град не вибив посіви, на *Жижка* і *Жижчіху* заборонено жати зернові, бо блискавка може спалити копи, і т. д.

На православному Підляшші по-особливому відзначають і середину Великого посту: парубки стукають у стіну хати, тобто «ламають» піст, вимазують вікна глиною або фарбою та кидають у хату, де є дівчата, горщик із попелом. Використання таких атрибутів, як горщик, у якому варили щоденну страву, та попіл із домашнього вогнища свідчить про давність цього звичаю. Очевидно, його перейнято від католиків, адже саме так вони відзначають Попільну середу, якою починається піст.

Ключові слова: Підляшшя, зимові свята, регіональні святкування, Великий піст, Середопістя.

Постановка наукової проблеми та її значення. Зимово-весняний період, особливо січень – березень, як стверджують психологи, важкий для людського організму: день ще короткий, густі хмари заступають сонце, обмаль вітамінної їжі, крім того, на цей час припадає і найсуворіший Великий піст. Усе це могло бути причиною стресів, нервових зривів, погіршення самопочуття, загострення хронічних хвороб та ін.

Однак давніше серед сільських жителів не було помічено цих негативних проявів, а кількість сварок між сусідами чи членами однієї сім'ї, навпаки, різко зменшувалася. На нашу думку, цьому є дві причини: 1) жіноцтво мало невідкладну роботу – прядіння, ткання і вся хатня робота, а чоловіцтво – молотіння, догляд за худобою, виготовлення знарядь праці і плетіння постолів, якими треба було забезпечити сім'ю принаймні на півроку; 2) очікування свят, яких у цей період багато, готування до них та їхнє відзначення (зауважимо, що іноді очікування свята буває більш хвилюючим, ніж саме свято); а

вночі перед деякими зимовими святами ще й було веселе дійство, яке молодь супроводжувала бешкетуванням. Саме на цей період припадають такі найбільші православні свята: Різдво Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа (народні назви *Риздво́* // *Руздво́* // *Кол'ада́* // *Кол'ади*) (7.01), Хрещення Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа (народна назва *Водо́хрише* // *Водо́хрешча* // *Йорда́н'* // *Кол'ада́ на вод'і*) (19.01), Стрітєння Господа нашого Ісуса Христа (народні назви *Стрі́тен':е* // *Громні́ц'і*) (15.02), Благовіщення Пресвятої Богородиці (*Благові́щен':е*) (7.04), *Вє́рбна неді́л'а* // *Вє́рбни́ц'а* (за тиждень до Великодня).

«Менше» свято – *прі́с'ваток* або *прі́с'вато* – відзначають не так урочисто: все залежить, що приписують особі, яку вшановують того дня, наприклад, у народі остерігаються *Йевдо́хи*, бо то, на думку поліщуків, мстиве свято (День Преподобної мучениці Євдокії – 14.03), а от на *Олекс'ї́а* (Преподобний Олексій – 30.03) уже можна починати хліборобську працю: *Голекс'ї́ – говє́с с'ї́; Олекс'є́ї – горо́х с'є́ї; Гуликс'ї́ – йачм'ін' с'ї́; При́шо́в Вликс'ї́, то ни сти́, а хлі́б с'ї́*. Те саме свято можуть по-різному – то скромно, то врочисто і пишно – відзначати в різних населених пунктах, порівняйте, напр., відзначення празника, тобто храмового свята, того самого дня, коли в інших селах це звичайний присвяток.

Але ще є й «регіональні» свята, які іноді супроводжують певними обрядодіями. Наприклад, відзначення свят *Жижо́к* і *Жижчі́ха* поширене тільки в окремих селах Любешівщини (7–8.08) [2, с. 110]; на Берестейщині і Підляшші у четвер через півтора тижня після Трійці відзначають *Зелене́ц'*, про якого на Волинському Поліссі і не чули (див. ще [8, с. 105]); пор. також давніші свята: *Крук*, яке відзначали холмщаки за тиждень до Великого посту [3, с. 38], *Коло́дка*, яку відзначали на Волині в останній четвер М'ясиць [4 I, с. 237] (див. також [8, с. 117]) та ін. Є й відзначення свята одним якимось населеним пунктом: у с. Городище Ківерцівського району Волинської області другого дня після свята Великомученика Юрія Переможця (Великомученика Георгія Побідоносця) відзначають *Йу́рового ба́т'ка* (7.05), а після Свята Славних і Всехвальних Первоверховних Апостолів Петра і Павла – *Петро́вого ба́т'ка* (13.07), хоч у сусідньому селі Сильно – це звичайні робочі дні; у с. Положево Шацького району Волинської області святкують *Кос'т'анті́на Гра́да* або просто *Гра́да* («Рівноапостольного царя Костянтина і матері його цариці Єлени»)

(3.06), у цей день нічого не роблять на полі, остерігаючись, щоб град не вибив посіви; у с. Забужжя Любомльського району у кінці Русалчиного тижня робили проводи русалок – обходили поля, на чолі процесії ішов священик, інші несли церковні хоругви, зупиняючись проти кожного поля, молилися. На жаль, досліджувати цю тему за комуністичного режиму було напівзаборонено і не схвалювалося тодішньою керівною науковою елітою, тому є лише окремі публікації представників української діаспори.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Таким регіональним малодослідженим святкуванням є відзначення середини Великого посту на північному і південному Підляшші. Знаходимо лише окремі згадки про святкування Середопістя в таких публікаціях: «Календарні обряди українців Холмщини і Підляшшя» Є. Рижик [6], «Nominacja obrzędów dorocznych w gwarach ukraińskich południowego Podlasia» А. Дудек-Шумігай [10] та «Z materiałów folklorystycznych Lubelszczyzny. Obrzędy i zwyczaje wiosenne» Й. Петери [12]. Як бачимо, ці дослідження проведені здебільшого за матеріалами з південного Підляшшя, хоч цей звичай «живучий» навіть більшою мірою на північному Підляшші.

Мета і завдання статті. Отже, метою статті є аналіз звичаїв відзначення середини Великого посту і використання для цього побутових предметів, а також попелу з родинного вогнища.

Для досягнення мети передбачено виконати такі завдання:

- зафіксувати розповіді діалектоносіїв про Середопістя;
- встановити вплив католицьких обрядодій на відзначення православного Середопістя;
- з'ясувати роль побутових предметів у православних обрядодіях.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У православних церквах із нагоди середини Великого посту, коли минає три з половиною тижні семитижневого посту, у «переломну» середу *п'равл'ат'* Службу Божу, яка довга і сумна (повідомлення В. Рожка). Цей день називають *Се^uре^uдух р'єсноу сирид'ойу* [4 II, с. 141], а четверту неділю Великого посту – *Середохр'єсноу нид'іл'ойу* [4 II, с. 141].

У «Полесском народном календаре» С. Толстая подає, як давніше відзначали *Середоп'остье* на Українському і Білоруському Поліссі: пекли хрещики і зберігали, а навесні клали, щоб через них переступала скотина, коли їхали вперше орати або коли вперше вига-

няли худобу на пасовище, а ще такі хрещики клали в кошіль, починаючи сівбу [8, с. 230]. Порівняйте два свідчення О. Воропая: «Четвертий тиждень Великого посту – «середохресний». В середу на цьому тижні – свято хреста. В цей день господині печуть «хрести» з маком і мастять їх медом. Частину «хрестів» зберігають на час сівби» [5, с. 354]; «...В середу – «середопістя» чи ще інакше – «поклони». На Київщині та на Лівобережжі колись господині на цей день пекли хлібини у формі хреста – «хрестопоклінний хліб». Одну частину тих хлібин споживали, а другу – зберігали в коморі, зариваючи в зерно-насіння аж до часу посіву» [5, с. 246]. І ще таке повір'я: «Хто чесно постує у Великий піст, той на Хрестопоклінному тижні, опівночі з середи на четвер, може почути шум і тріск – це піст переламався» [5, с. 248].

Половину посту здавна відзначають і на Підляшші (Республіка Польща). Опис такого сучасного відзначення на південному Підляшші знаходимо в докторській праці А. Дудек-Шумігай (А. Dudek-Szumigaj) [10, с. 130–134], у дослідженні Є. Рижик «Календарні обряди українців Холмщини і Підляшшя» [6, с. 251] і коротеньке повідомлення у статті Я. Петери [12, с. 291]. Ми ж подамо деякі свідчення православних українців як з південного, так і з північного Підляшшя, вміщені у збірці текстів «Голоси з Підляшшя» [1], щоб наочніше уявити цей цікавий процес.

Нами зафіксовано декілька назв для переломного періоду посту: *Пул'посту* (В і СБ) [1, сс. 38, 42] (список умовних скорочень назв населених пунктів див. у кінці статті), *Середо'нус'т'а* (М-К) [1, с. 124], *Середо'нос'т'е* (Р) [1, с. 334], *Середо'нус'т'е* (Д-Т) [1, с. 296], *Сирит'н'іс'т'а* || *Сирид'н'іс'т'е* (Ст) [1, с. 164]. З цих назв найменш відома перша (пор. «Полесский народный календар» С. Толстой [8, с. 229–230]).

Таке відзначення супроводжується бешкетуванням молоді, що характерно і для деяких інших зимових свят у різних регіонах України. Однак підляські парубки виконують певні дії, які, судячи з наших записів та за доступною нам літературою, можемо трактувати як вузькорегіональні. Насамперед це спеціальне повідомлення, що дочекалися половини Великого посту: пізно увечері парубки підходять переважно до тих хат, де живуть дівки на виданні, і голосно стукають у стіну або вугло хати, тобто *ла'мал'і п'рст* (В) [1, с. 42] або *середо'нос'т'е переб'і'вал'і*, пор.: *середо'нос'т'е переб'і'вал'і* // *п'р'ідут / п'р'ідут і с'тукайт в'с'т'і'ну* (Р) [1, с. 334].

Другою «обов'язковою» дією було замальовування шибок у тих хатах, де були дівчата:

// і 'окна мал'о'вал'і // ну 'то кол'іс" кол'іс" то шче 'вапном там помал'о'вал'і чи з'л'ін'і"йу то 'шче було пул'б'іди // а 'потом йак'тейу о'л'ейнійу 'фарб'ійу зачал'і мал'у'вати / 'боже! // (В) [1, с. 42].

Порівняйте діалог:

/ там де 'д'вка була / а не'приш'л'і / не... / то'то би'ла / ну... //
 / йї ни 'варто ка'зал'і // при'ти ї 'окна за'мазати // ну //
 / йа йак була 'д'івку / то йа сто'йала ми с'е / ої! шче не 'мажут' / шче не 'мажут' //
 / то ви вже ждали?] /
 / а'йак'же / (сміється)
 / при'дут' хлопці // а'там де ни'пуш'л'і / е! / то 'д'івка там кл'ари за'мазан'і // (СБ) [1, с. 38].

Хоч є свідчення, що у Польщі саме в знак покарання дівчатам, які не вийшли заміж, хлопці замазували вікна вапном або фарбою [7, с. 673], а от у с. Старий Брус (СБ), виявляється, це добра ознака.

Була ще й третя «обов'язкова» дія:

/ а'часом і о'чин'ат д'вері то'ї до'с'ін'ув 'к'інут / збан'ка до'с'ін'ув 'к'інут там дес' / с'попелом чи ш'чим // та'коє би'ло што... / 'к'інут / 'к'інут з'горч'ком // (Р) [1, с. 334];

// о! / та'к'і д'ісцип'л'анти // и 'горшчыкы с'поп'йолом 'кидал'і // до халупи 'кидал'і // (СБ) [1, с. 38];

/ кол'іс" то 'ки'дал'і! // наби'рут' 'попилу в'горшчик та'к'і'ї 'кинут' / і тої 'горшчик розоб'йец':а на'цалу'хату 'пуїде / же х'рис'т'е 'пан'е! / хоч ти вже маж од'разу / бо шо та'ка 'курава / та'к'е все но... / 'ки'дал'і // ої п'соту / ої м'ниго п'сотий // (В) [1, с. 42];

/ кол'іс' то був та'к'ий з'вичай же / старал'іс'а до'ко'гос' до'хати із'горш'чком 'попелу і в'бал'ок с'тукнути / коб 'попел 'висипавс'а // (сміється) / та'к'ий з'вичай те'пер 'того ни'ма: бо... // коб те'пер 'тойе зро'бив то поса'дил'і'би // (Д-Т) [1, с. 296].

Один раз трапився спогад, що попіл сипали не в горщик, а на сковороду:

/ а'тийї с'тарши хлопці тих молодш... / тих молод'а'ков на'мов'іл'і і пел'тел'н'у / 'попелу нак'лал'і / і с'туйу пел'тел'н'у с'попелом / і там до'од'нейї 'хати / там д'івчата / там 'д'івчина би'ла / там хлопці би'л'і / 'тойе... / и'очи'н'ів д'вери йак 'пус'т'і / то'то / у:'йе! / 'диму 'повно с'тало // ої см'і'йал'іс'а! // (М-К) [1, с. 124].

Є свідчення, що давніше підляські дівчата та хлопці перевдягалися циганами чи жебраками і ходили від хати до хати, випрошуючи милостиню, а коли вдавалося, то й дещо крали. А ввечері посеред села палили соломую і стрибали через вогонь, щоб швидше минув піст [6, с. 251].

Про давність цього обряду свідчить опис С. Мілковського (S. Miłkowski) з 1858 року: «W dzień połowy postu jest zwyczaj *przebijać go*, to jest, że młode chłopaki, czasami dziewczyny, a najczęściej sąsiadka sąsiadce, rozbija o dom garnek z popiołem, mówiąc: «srodopość, srodopość!». Robią przy tem różne psoty, to bijąc kamieñmi w okiennice, to rzucając jeden na drugiego worki lub pończochy napełnione popiołem» [13, с. 146].

Яке ж походження цього перебивання посту? І чому використовують саме попіл? На нашу думку, це взаємопов'язано, адже такі дії здійснювали насамперед на православно-католицькому пограниччі, де православне населення майже однаково святкує як православні, так і католицькі свята, бо тут здавна було толерантне ставлення до віри.

[Як ви свята святкуєте? От Великдень.] / правосла¹вний // а в¹мене то д¹воє // мене нап¹риклад (сміється) катол¹іцк'її і правосла¹вний // си¹нова бо син... / катол¹ічка / бо / и¹тийї с'вїа¹туйемо и¹тийї с'вїа¹туйемо // [...] / боже наро¹зен'е нигди ни¹разом // нигди ни¹разом // а ви¹л'їден' шо н'їатїй р|к¹разом // то вже тейе ї¹тейе с'а с'вїа¹туйем // ну бо йак? / ни^е буду ро¹бити йак си¹нова катол¹ічка / а во¹на знов не¹буде ро¹бити / йак наше св'є¹та // (Г) [1, с. 54].

Про спільне відзначення православних і католицьких свят див. ще у: [9, с. 140]. Або такий факт: православний священник із центру гміни Словатичі Люблінського воєводства повідомив переказ, як 1938 року – початок масового руйнування церков – ксьондз із католиками став на захист місцевої православної церкви, не допустивши її нищення, і тепер на одному майдані й далі сусідять костел і церква. А під час служби в православній церкві м. Володави (Влодави) Люблінського воєводства перед науковими конференціями, організованими Закладом української філології Університету Марії Кюрі-Скłodовської, католицький священник першим підходить цілувати православний хрест.

Повертаючись до Середопістя, зауважимо, що в католицькій традиції обрядове використання попелу навіть дало назву свята, яке відзначають першого тижня Великого посту, – *Попільна середа*, нею, власне, і починається піст (пор. назви: п. *Popielec*, ч. *Popelec*, словац.

Popolná, словен. і хорв. *Peperlnica*) [7, с. 666, 670]. Цього дня в католиків благословляли попіл, священник малював попелом хрест на лобі віруючих на знак того, що починається піст [7, с. 671], і в знак того, що «человек из праха родился и в прах обратися» [7, с. 666].

Але оскільки у православних Великий піст починається в понеділок, то й відсутня традиція відзначати Попільну середу [7, с. 673], через що, на нашу думку, на православно-католицькому пограниччі обрядодії католицької Попільної середи були перенесені на православне Середопістя, яке й припадає на середу четвертого тижня посту.

Серед усіх безчинств, що робить парубота напередодні деяких зимових свят, лише на Підляшші існував звичай кидати до хати горщик із попелом. Очевидно, це теж перейнято від поляків. Адже на Мазовші у Попільну середу парубки, тобто *кавал'єри*, і дівчата одні одним кидали під ноги горщики з попелом [7, с. 668]. Крім цього, в інших регіонах Польщі так карали старих дівок: у ніч на Попільну середу розбивали об стіни їхніх хат горщики із журом, попелом або гноєм [7, с. 673]. І протилежне значення: горщик із попелом розбивали об підводу нареченої заради благополуччя молодих [7, с. 668].

Порівняйте такий опис святкувань Попільної середи на Підляшші 1842 року, зроблений К. В. Вуйціцьким (K.W. Wójcicki): «W Środę Popielcową, uwiązawszy bałwana z grochowin, ubierają go w odzienie ludzkie. Takowy na wózku o dwóch kółkach obwożą po wsi wstępując od chaty do chaty. [...] Wpóśród tego grona są wyznaczeni co noszą garnki z popiołem, drudzy na długim kiju pończochy podobnież popiołem wypełnione.

To całe zgromadzenie młodzieży wiejskiej przechodzi kolejno domostwa sioła całego. Przyszedłszy przed którą chatę, zostawiają z wózkiem bałwana, a sami tłumnie wchodzą do świetlicy. Tam się gospodarstwu kłaniają i proszą o podarek. Jeżeliby przypadkiem nie otrzymali żadnego daru, występują ci co mają pończochy z popiołem i gospodarstwo uderzając po głowach obficie zasypują popiołem. Lecz nie dosyć na tym: z wrzaskiem porywają przygotowany spory garnek pełen popiołu, uderzają nim w stół, tłuką i całą świetlicę nieprzejrzanym tumanem kurzu zasypują» [13, с. 47].

Чому саме попіл? Насамперед узимку це «підручний» матеріал, і, по-друге, це субстанція, на яку переносять властивості спалених предметів, а також загальновідомо, що попіл підвищує урожайність рослин і плодовитість тварин, його часто використовують і в лікувальній магії. Отже, все це сприяло широкому використанню попелу в різних обрядодіях ще й тому, що він був узятий із домашнього вог-

нища. І, звичайно, багато значило, що для цього брали посудину, у якій варилося щоденна страва, тобто все це свідчить про магічне дійство.

Як уже було сказано, під час деяких зимових святкувань парубки робили й інші збитки. За нашими матеріалами, найбільш «збиточними» є такі відзначення: ніч перед Андрієм (12–13.12) у західній частині Волині (Іваничівський і Локачинський райони Волинської та Радехівський і Сокальський райони Львівської областей), ніч перед старим Новим роком (13–14.01) (майже все Західне Полісся), а також ніч перед Купалою. І лише на Підляшші це робили ще й у Середопістя.

Зауважимо, що в цілому в Україні, як пише О. Воропай, «в ніч під Андрія хлопці мають найбільші права – єдина ніч у році, коли парубкам за бешкети люди вибачають. [...] Що зробиш? Парубоцьке право, на те й «Андрій!»» [5, с. 31]. А чим далі на захід такі бешкетування, як уже зазначали, були й перед іншими святами (найбільше – зимовими).

Отже, крім трьох «обов'язкових» названих вище дій, у деяких підляських селах робили такі збитки:

/ рик 'тому то ту по'д'т'м'іну / ту т'м'іна у'нас / то прит'аг'нул'і ш'тири во'зи' / сто'йат' / пост'тавил'і о'д'он'коло д'ругого // ви'ходить' гост'подар / ни'ма 'воза // ну / 'коло т'м'іни сто'йат' / поста'вал'і 'л'уди см'і'йуц':а / ну йі'д'ному зат'аг'нул'і аж на'дах // так / розоб'рал'і / зат'аг'нул'і на'дах // (СБ) [1, с. 38];

/ 'устемп вста'в'ел'і теш // 'устемп то под'зв'і шиш'н'ес''е / н'ектурето н'е'л'уб'іл'і цос' 'барзо // 'устемп то ви'ходок // о! // (СБ) [1, с. 38];

/ с'тарши чоло'в'Ек и'шов / 'завше бив // то... / то в'з'ал'і дес' наш'л'і 'бан'ку од моло'ка / од'ц'он'тачку 'туйу / і'та 'душ'ка / кам'ен'а нак'лал'і і... / і'приш'л'і та'ко зда'л'ека / н'е'так зда'л'ека / о'так... / (показує) / роскру'т'іл'і / ба'бах! / а'вун'сам'е ви'ход'ів // у:!' шоп т'ібе! / ти'бе 'б'ів'би за'б'ів / 'бачиш?.. / 'бачиш 'каже шчо 'робиц':а? // (М-К) [1, с. 124];

/ було / ну то було / то'шо'ш // де ди'учата йе / то 'воз''ме на'маже / на'робит' 'попелу / п'риїде 'в'ікна за'маже і'в'с'о // а'бо шче'ї до'хати гар'нишка с' 'поп'ілом'кинут' // ше та'к'і були' / (Я) [1, с. 82].

Отже, навіть на цій невеликій території, як православне Підляшшя, засвідчено, що парубоцькі збитки могли робити тільки на Середопістя або тільки під Новий рік, але часто бешкетували і в обидва ці свята: у Мельниках (Підляське воєводство) усі збитки кавал'єри роби-

ли тільки у Середохресну середу, а в сусідньому селі Мощона-Королівська в цей вечір тільки малювали вікна і кидали горщик з попелом, а на *Гоготуху* (Багатуху) інші збитки, тобто ці дії були розділені в часі. Хоч К. Косьцевич (K. Kościwicz) зауважує, що на Підляшші «większość tradycyjnych psikusów noworocznych zanikła bezpowrotnie» [11, с. 32], однак на Волинському Поліссі і Берестейщині в останні десятиліття помічено навіть деяке відродження цих звичаїв, що пов'язано, очевидно, із певною легалізацією церкви.

Отже, є одна дія чи не обов'язкова у таких «псотах» – знімати ворота чи хвіртки. Це, на думку К. Косьцевич, свідчило про прихід Нового року [11, с. 32] чи, ймовірніше, відчинені ворота давали можливість вільно прийти Новому року.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Православні українці ревно оберігають свої свята, які відзначають за старим стилем, і лише на Підляшші бачимо деяке зближення у святкуванні православних і католицьких свят, про що і свідчить описане Середопістя та згаданий Зеленець (за твердженнями деяких респондентів, це уніатське свято). Подальші польові записи, очевидно, подадуть ще не один цікавий епізод регіонального відзначення православних свят.

Список умовних скорочень назв підляських населених пунктів

В – Вирикі, гміна Вирикі-Полуд, повіт Влодава, Люблінське воєводство

Віт – Вітово, гміна Дубичі-Церковні, повіт Гайнівка, Підляське воєводство

Г – Горостита, гміна Вирикі-Полуд, повіт Влодава, Люблінське воєводство

Д-Т – Дубичі-Тофіловці, гміна Дубичі-Церковні, повіт Гайнівка, Підляське воєводство

Д-Ц – Дубичі-Церковні, гміна Дубичі-Церковні, повіт Гайнівка, Підляське воєводство

М-К – Мощона-Королівська (Мощона-Крулевська), гміна Мельник, повіт Сем'ятичі, Підляське воєводство

Р – Райки, гміна Більськ-Підляський, повіт Більськ-Підляський, Підляське воєводство

СБ – Старий Брус, гміна Старий Брус, повіт Влодава, Люблінське воєводство

Ст – Ставище, гміна Черемха, повіт Більськ-Підляський, Підляське воєводство

Я – Янівка, гміна Словатичі, повіт Влодава, Люблінське воєводство

Джерела та література

1. Аркушин Г. Голоси з Підляшшя : тексти / Григорій Аркушин ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, ономастико-діалектол. лаб. – Луцьк : Вежа, 2007. – 533 с.
2. Аркушин Г. Деривати як джерело реконструкції втрачених твірних основ / Григорій Аркушин // Język ukraiński : współczesność – historia. – Lublin, 2003. –

- S. 109–119.
3. Аркушин Г. Деякі діалектизми в мові переселенців з Холмщини / Григорій Аркушин // *Ze studiów nad gwarami wschodniosłowiańskimi w Polsce*. – Rozprawy Słowistyczne. 12. – Lublin, 1997. – S. 33–38.
 4. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок: у 2-х т. / Г. Л. Аркушин. – Луцьк : Ред.-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000.
 5. Воропай О. Звичаї нашого народу : етнографічний нарис / О. Воропай. – Ч. I. – Мюнхен, 1958. – 456 с.
 6. Рижик Є. Календарні обряди українців Холмщини і Підляшшя / Є. Рижик // *Холмщина і Підляшшя : історико-етнографічне дослідження*. – К. : Родовід, 1997. – С. 251–269.
 7. Славянские древности : Этнолингвистический словарь в 5-ти томах / Под общей ред. Н. И. Толстого. – Т. 3. – М. : Международные отношения, 2004. – 704 с.
 8. Толстая С. М. Полесский народный календарь / С. М. Толстая. – М. : Индрик, 2005. – 600 с.
 9. Dudek A. Przenikanie elementów kultury ludowej pogranicza na przykładzie obrzędów i zwyczajów dorocznych / A. Dudek // *Treści i mechanizmy przenikania kultur na pograniczu polsko-ukraińskim*. – Т. II. – Ryki, 2003. – S.139–146.
 10. Dudek-Szumigaj A. Nominacja obrzędów dorocznych w gwarach ukraińskich południowego Podlasia / A. Dudek-Szumigaj. – Lublin, 2005. – 332 s. + 20 map. (Maszynopis rozprawy doktorskiej).
 11. Kościwicz K. Ohotucha / K. Kościwicz // *Над Бугом і Нарвою*. – 2007. – № 1. – С. 32.
 12. Petera J. Z materiałów folklorystycznych Lubelszczyzny. Obrzędy i zwyczaje wiosenne / J. Petera // *Язык і культура на пограниччю польсько-українсько-білоруським*. – Lublin, 2001. – S. 285–305.
 13. Ruś podlaska : Podlasie w opisach romantyków / Wyboru dokonał i opracował Jerzy Nawryluk. – Bielsk Podlaski, 1995. – 148 s.

Аркушин Григорій. О подляшском Средипостье и некоторых других региональных празднованиях. В статье подаются сведения о региональном праздновании некоторых дат православного календаря, характерных для отдельного региона или даже одного населенного пункта (*Зеленець* в Брестской области и в Подляшье, *Крук* на Холмщизне, *Колодка* на Волине, *Жижок* и *Жижчиха* в населенных пунктах Любешовского района Волинской области, *Града* в с. Положево Любомльского района и др.). К каждому такому празднованию существует ряд запретов: на *Града* не работают в огороде, чтобы град не выбил посевы, на *Жижка́* и *Жижчиху* запрещено жать зерновые, потому что молния может сжечь копны, и т. д.

На православном Подляшье по-особенному отмечают и средину Великого поста: парни стучат в стену хаты, то есть «ломают» пост, вымазывают окна глиной или краской и бросают в дом, где есть девушки, горшок с пеплом. Использование таких атрибутов, как горшок, в котором варили ежедневное кушанье, и пепел из домашнего очага свидетельствует о давности этого обычая.

Возможно, он перенят от католиков, ведь именно так они отмечают Пепельную среду, которой начинается пост.

Ключевые слова: Поддяшье, зимние праздники, Великий пост, Средипостье.

Arkushyn Hryhorii. Mid-Lenten Celebrations in Pidlyashya & Other Various Regional Observances. Described are regional celebrations of certain Orthodox calendar dates characteristic for a specific region or locale (*Zelenets* in the Berestye and Pidlyashya Regions, *Kruk* in the Kholm Region, *Kolodka* in the Volhyn Region, *Zhyzhok* in Liubeshiv County of the Volhyn Region, *Hrada* in Polozhevo village in Liuboml County, etc.). Each such celebration observed various prohibitions: one was not allowed to garden during *Hrad* so as to prevent hail (*hrad*) storms from ruining crops; it was forbidden to harvest grain during *Zhyzhok* so as to prevent lightening from striking and burning piles of cut grain, etc.

Mid-Lent was uniquely observed in the Pidlyashya Region with bachelors hitting a house's walls, thus «breaking» Lent, smearing windows with clay, or tossing pots of ashes into houses where girls lived. Utilized attributes such as clay pots and ashes testify to the antiquity of these practices and were certainly borrowed from Catholics who in this same way observe Ash Wednesday.

Key words: Pidlyashya, Winter Holidays, Regional Celebrations; Lent; Mid-Lent.

УДК 811.161.2'367

Bakun Olha

POSITIONAL VARIANTS OF SEGMENTAL CONSTRUCTIONS IN THE MODERN ENGLISH LANGUAGE

In the article we have studied the problem of distinguishing structure models of segmental constructions in the modern English language taking into account their theme and rheme split, there has been defined that a segmental construction is divided into two parts: a communicative subject (a theme) and a communicative predicate (a rheme) being a core communicative aim of a message. Depending on the position of a segment in investigated structures the phenomenon of segmentation as an expressive means may occur in two types: a) a reprise (with a segment in preposition to postsegmental component) and an anticipation (with a segment in postposition to a postsegmental component). Depending on a segmental construction components position there should be distinguished two types of anticipation: a) a theme and rheme arrangement and b) a rheme and theme arrangement of components, showing different tendencies of expressiveness – expected and suddenness.